



**Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D.
Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici**

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. III. Proponitur & probatur sententia affirmans.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

bia, q. 18. quæ omnia sanè sunt tam clara, ut probatione non egeant.

8. Notandum tertio: Quemadmodum in iudicio externo iudex inter reum & actorem medius, utriusque partis momenta expendit; sic in interno iudicio, quod practicè consultatione peragitur, diversas notitias ceu partes litigantes in dubio sibi invicem opponi, quarum una præterdit voluntatis nativam libertatem, altera legis obligationem, v. g. dubitas dubio facti num 21. ætatis annum expleveris, & ex consequenti etiam dubio juris, num lege jejunii tenearis? adest ex una parte notitia libertatis, quæ præterdit voluntatem lege jejunii hæctenus solutam, & in hac possessione libertatis imperturbatam; ex altera parte adest alia notitia intellectus proponens legem jejunii ætate competente servandam. Has inter confligentes notitias prudens ratio ceu iudex, arbitra, & dictatrix operum utriusque partis momenta & argumenta expendit, perque ultimam conscientiam sententiam dubium practicè tollit, ac vel in favorem legis obligantis, vel favorem libertatis, juxta naturalis, ac Divini luminis instinctum litem decidit, ut mirer summopere, mirari viros doctos, & explodere istud conscientia iudicium, quo de obligatione legis, & retentione libertatis disceptatur, quasi sit iudicium sine iudice, in quo DEUS actoris, homo rei partes subeat, suæque possessionis obtentu jus Divinum elidat, an eludat? Non ita crudè loquuntur, & sentiunt viri doctissimi: DEUM iudicem & Auctorem omnium adorant & venerantur, actorem non expetunt, coram quo *non iustificabitur omnis vivens*. neque ipsi de suo iure litem movent, cuius si adfit sufficiens notitia, omnes colla submitunt, & suavi iugo suam subijciunt libertatem: sed hoc demum volunt, quòd, cum sciant, non minùs ipsam agendi libertatem, quàm legis obligationem à DEO esse, in dubio, an libertati naturaliter possessæ prævaleat legis obligatio, in fluctuantis utrinque rationis consilio, aut iudicio, prudens conscientia, imò DEUS per conscientiam tanquam substitutum iudicem sententiam ferat, & regulas honestæ operationis definiat. Hinc

9. Notandum quartò: Nomen possessionis latiori sensu, appositè tamen accipi à sententiæ affirmantis Authoribus, & transferri ad possessionem innocentia & libertatis. Scimus ab initio possessionem à pedum positione dictam à Civilibus in rebus solum corporeis agnitam, sed ob paritatem rationis à Canonistis, fatente Fagnano, rebus etiam & iuribus incorporeis applicatam fuisse. Cur ob eandem rationis paritatem, imò identitatem, non liceat hanc ipsam vocem [siquidem cum Criticis de vocibus contendendum est] etiam innocentia & libertati hominis applicare? Dicitur quis esse dominus & possessor fundi, beneficij, famæ, honoris, quamdiu nullum obstat factum, jura, leges, quæ dominium aut possessionem istam infirmant; teneat quippe hæc omnia tanquam sua, si non corporis, saltem animi iurisque adminiculo suffultus. Et non poterit dici Dominus & possessor innocentia, & libertatis suæ, quando illa nullò contrariò factò, vel iure infirmatur; siquidem illam penes se habet, teneat

jure naturæ contraditam? Voca, per me licet, retentionem, habitationem, idem in re sentimus, voce discrepabimus. Esto sanè, quæ circa corpoream possessionem hinc inde jura decernunt, huic, de qua loquimur, possessioni non omnia quadrent: quis nescit, in quibusdam alias esse rei corporeæ, ac incorporeæ conditiones? sunt igitur aliqua possessioni rei corporeæ propria, quod injustus possessor & prado usque ad plenior cognitionem sit manutenendus] ubi tamen ex eodem rationis lumine & dictamine naturalis æquitas tam in incorporeæ & spirituali, quàm corporeæ jura, tam in interni, quàm externi fori iudicium pariformiter derivatur, quis retet, voces, & jura possessionis corporeæ, etiam innocentia & libertati adaptari, & exinde, quid sit & æquum sit, decerni?

§ III.

Propositur Naturæ sententiæ affirmantis.

Dicit itaque præjactis hæc fundamentis affirmantis sententiæ, etiam extra materiam justitiæ huic regulæ locum esse: *in dubio melior est conditio possidentis*, ita, ut ex illa deposito dubio recta conscientia formari, & pars quæ videbatur speculative minùs tuta, in praxi tanquam tuta eligi possit: e. g. dubitas invincibiliter intra materiam temperantia, num sis obligatus lege jejunii, eò quòd nescias, utrum vigelimum primum ætatis annum expleveris, potes talem formare conscientiam: in dubio melior est conditio possidentis: sed in hoc dubio lex non est in possessione obligationis; ego sum in possessione quietæ meæ libertatis: ergo mea conditio est melior: & sic deposito dubio concludo: ergo jejuniare non obligor. Hanc sententiam in terminis tenet Navarr. Suar. Sanch. M. Jo. Martiner de Prado l. 1. q. q. moral. c. 1. q. 9. n. 3. Joan. d. S. Thoma disp. 12. a. 4. n. 8. Herinek disp. 4. q. 4. Rosmer de conscientia dubia. Celarung. disp. 209. dub. 9. referens plurimos DD.

Ratio est primò; Eadem est ratio possessionis tam extra, quàm intra materiam justitiæ, tam in foro interno, quàm externo; ergo si titulus possessionis intra materiam justitiæ, & in foro externo est sufficiens ad deponendum dubium, etiam est ad hoc sufficiens extra materiam justitiæ, & in foro interno, quod externo conformatur, quando istud ex æquitate procedens non imputatur falsæ præsumptioni. Et si in materia justitiæ potest titulus possessionis partem speculative minùs tutam, facere practicè tutam, poterit hoc ipsum extra materiam justitiæ. Antecedens probatur. Ideo intra materiam justitiæ in pari causa melior est conditio possidentis, quia possessor præteritulum juris utrinque dubium, habet pro se certum titulum possessionis, ac proinde præsumitur pro ipso; unde si re possessa privaretur, committeretur inæqualitas: sed etiam voluntas in casu legis dubiæ habet certam possessionem suæ libertatis, in casu delicti dubij habet certam possessionem suæ innocentia; & utrobique pro ipso vel libertate, vel innocentia præsumitur, donec vel inde obligatio legis, vel isthinc delictum probetur: ergo præter dubiam obligationem habet pro se certam possessionem, sicque ex dictamine

luminis naturalis, quod duplex vinculum magis stringat, quam simplex, & duplex titulus præponderet simplici, melior erit conditio voluntatis suam libertatem possidentis, & si in dubio proprietatis possessor non est spoliandus re. possessa, voluntas quoque in dubio obligationis non est spolianda suâ libertate.

12. Ratio est secundò: quod prædicta Regula funderur in æquitate naturali, quæ æqualiter habet locum tam extra quam intra materiam iustitiæ, in foro tam interno quam externo; dicitur quippe æquitas naturalis, quod in dubio nemo præsumi debet obligatus. gloss. in c. cum juri, de regulis juris in 6. quod causa incerta non parit certum effectum, nec proinde lex dubia, de cuius existentia, promulgatione, extensione dubitatur, certam obligationem: quod debitum incertum non exigit certam solutionem, quod factum non præsumitur, donec probeatur, quod cum partium jura sunt obscure, Reo potius est favendum, quam actori, & c. quæ omnia dictamina in hac una regula, melior est conditio possidentis, implicitè continentur. Nam da dubitantem, sitne voto obligatus, quia invincibiliter dubitat, num votum emiseric? Respondent plerumque Authores negatim: rationem rogati dicunt, quia factum non præsumitur, donec probeatur: votum est aliquod factum voventis: ergo, nisi probeatur, non præsumitur. Rursus: Lex incerta tam parum gignit certam obligationem, quam causa incerta certum effectum: sed votum dubium est lex & causa incerta: ergo. Item debitum incertum non exigit certam solutionem: sed voti dubii est incerta obligatio: ergo. Nil aliud, quam paulò post compendiosius volunt, qui dicunt: non te tenei voto dubio, quia tu es in possessione libertatis, & pro te stat præsumptio. Unde enim es in possessione, nisi quia certum est tibi competere & comperisse libertatem operandi; incertum illudne existat, quod obesse potest libertati? His: In favore libertatis est periculum peccati, ideoque ceu pars non tuta deserenda. Contrà: In materia iustitiæ non est periculum peccati formalis, si titulo possessionis rem retineas, licet illa fortè sit aliena: ergo etiam in materia Religionis & voti non peccabo, si ex titulo possessionis libertatem retineam, tamen fortè à parte rei eandem meam libertatem voto constrinxerim.

13. Dubium tamen est, unde extra materiam iustitiæ cognosci debeat, pro qua parte stet possessio, pro lege, an pro libertate? pro delicto, an pro innocentia? Duplicem viam tradit P. Rosmer de consc. dub. quarum una magis deservit in dubio juris & legis, altera in dubio facti. Prima est, attendendum esse, an constet, id, quod inducere potest obligationem, esse positum, antequam dubium sit exortum, vel non? si prius, tunc eius obligationi non derogatur per subsequens dubium, sicque possessio stat pro obligatione legis, quæ certò existere præsumitur. Si posterius, possessio stat pro libertate, cui certum onus & obligatio ex incerta causa, lege, voto, imponi non debet. E.g. dubitas de solutione voti, quod emiseric non dubitas? possessio stat pro voto, quia eius existentia antecedit tuum dubium, ac proinde teneberis implere votum: si verò dubi-

tas, num votum emiseric, possessio est pro tua libertate, quæ dubium antecedit, & tunc non teneberis ad voti solutionem.

Altera regula potissimum pro dubio facti tradita à Th. Sanch. l. 1. in decal. c. 16 n. 13, est, pro illo stare possessionem, pro quo stat juris præsumptio, quæ solet pro illo stare, qui onus probandi transfert in Adversarium. Cujus regulæ ratio est: quod ille prudenter judicat, se esse in legitima possessione rei, vel actionis alicujus, ad eoque suam conditionem esse meliorem, qui pro se habet tam verisimilem conjecturam, quæ meliori probatione non adductâ, habeatur pro veritate, & sufficiat ad faciendam fidem: sed talis est præsumptio juris: ergo. Quod etiam juris præsumptio stet ex illa parte, cui non incumbit probatio, inde est, quod ipsa præsumptio habeatur pro veritate; quæ de causâ probatio seu ostensio veritatis incumbit alteri parti, quæ pro se non habet juris præsumptionem.

Unde primò dicitur quis esse in possessione suæ innocentie, donec delictum probeatur, delictum enim & defectus non presumitur, sed demonstrari debet, & affirmanti incumbit probatio l. 2. ff. de prob. Secundò in dubio editi voti, vel juramenti, vel conditi testamenti non censetur aliquis vovisse, jurasse, testamentum condidisse; nam factum in dubio non presumitur, sed demonstrari debet, ut colligitur ex l. in bello. §. facta. ff. de capiviv. Tertiò, qui vovit, dubitat verò, an cum sufficienti deliberatione, vel animo se obligandi voverit, tenetur voto; quia tunc uti præsumptio, ita possessio est pro voto; juxta R. l. quæ habetur in gloss. l. in contrabenda ff. de regulis J. factum in dubio præsumitur, si illud de jure faciendum erat, aut communiter fieri solet, aut ex natura inest. Sicuti in posito casu ex natura & communi humano modo operandi inest, ut homo in gravi negotio, & oneris susceptione, uti est votum, deliberatè procedat. Si porò de possessione & præsumptione utriusque sit dubium, quod vinci, aut rationabiliter deponi non possit, tunc recurrendum est ad Regulam juris: In dubiis pars tutior est eligenda. de qua infra §. 4. n. 17. Huic sententiæ tanquam veriori & dictamini rationis undequaque consentaneæ, & in praxi securæ subscribo. Nunc contraria fundamenta discutiemus.

§. IV.

Solvuntur fundamenta sententiæ negantis.

Ad argumenta ex ratione petita & ad l. II. & 16. III. Respondeo, quod possessio strictius accepta sit de rebus, quarum haberi potest dominium, etiam strictè acceptum: possessio communiter accepta sit de rebus, quarum haberi potest dominium, etiam latius acceptum; sicque homo est suo modo dominus & possessor propriæ libertatis & innocentie: sic pariter possessio strictè accepta fundatur in vero & riguroso jure, quod opponitur debito legali, idque continetur intra objectum iustitiæ: possessio communiter accepta fundatur in jure latius, & communiter, quod opponitur debito morali, & pervagatur materias omnium virtutum. Possessor possessione strictè accepta præsumitur verus dominus dominio stri-